

Vzdelávanie k zelenému verejnému obstarávaniu v Slovenskej republike

Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky pripravilo a vláda Slovenskej republiky 18. januára 2012 schválila „Národný akčný plán pre zelené verejné obstarávanie v SR na roky 2011 až 2015“ (ďalej NAP GPP). Cieľom NAP GPP je dosiahnuť do roku 2015 podiel zelených zákaziek na verejnom obstarávaní vo výške 65 % na úrovni ústredných orgánov štátnej správy a im podriadených organizácií a 50 % na regionálnej úrovni (8 vyšších územných celkov a mestá SR).

Ministerstvo životného prostredia SR kladie veľký dôraz na vzdelávanie k zelenému verejnému obstarávaniu (na snímke Ing. Soňa Záhoranová, sekcia environmentálnej politiky MŽP SR, B. Bystrica 2013)

Na plnení úloh NAP GPP spolupracuje Ministerstvo životného prostredia SR so Slovenskou agentúrou životného prostredia. Keďže NAP GPP sa v SR plní už od roku 2007 – kedy boli položené základy zeleného verejného obstarávania v SR – a sú už spracované základné dokumenty a nastavené základné postupy tejto činnosti, dôraz sa kladie od roku 2012 najmä na vzdelávanie verejných obstarávateľov, obstarávateľov a dodávateľov.

Ciele a súvislosti

Na dosiahnutie strategického cieľa NAP GPP je potrebné zainteresovať do vzdelávacieho procesu väčší počet verejných organizácií, ako aj orgánov územnej samosprávy. Zainteresovanosť týchto subjektov možno zvýšiť aktívnym prístupom prostredníctvom realizácie vzdelávacích aktivít pre verejných obstarávateľov, obstarávateľov – šírením odborných informácií o GPP a s ním súvisiacich problematik (environmentálne označovanie produktov, environmentálne manažérske systémy, energetické štitkovanie, zelené úradovanie) pre čo najširšiu skupinu zainteresovaných subjektov. Cieľovou skupinou vzdelávacích aktivít sú verejní obstarávatelia a obstarávateľia na ústredných orgánoch štátnej správy a ich podriadených organizáciách, na úrovni regionálnej samosprávy a územnej samosprávy (ÚOŠS). Priorita realizácie vzdelávania sa opiera o uznesenie vlády SR č. 22/2012, ktorým sa schválil Národný akčný plán pre zelené verejné obstarávanie v SR na roky 2011 – 2015 a o uznesenie vlády SR č. 1091/2007, ktorým sa schválila Stratégia dobrovoľných nástrojov environmentálnej politiky.

Vzdelávanie

Cieľom vzdelávania je aktívnym prístupom, smerom k verejným obstarávateľom a obstarávateľom, zvýšiť ich informovanosť o možnostiach uplatňovania environmentálnych charakteristík v procese verejného obstarávania pre konkrétne zákazky, usmerniť environmentálne správanie sa organizácií, financovaných z verejných zdrojov, a zároveň zvýšiť úroveň uplatňovania GPP v SR, a tým prispieť k ochrane životného prostredia. Zelené verejné obstarávanie má priamu väzbu na realizáciu ostatných dobrovoľných nástrojov environmentálnej politiky, ktorými sú: environmentálne označovanie produktov, schéma Európskeho spoločenstva pre environmentálne manažérstvo a audit (EMAS), udržateľná výroba a spotreba. V priebehu roku 2012 sa školenia, organizačne zabezpečované SAŽP – Centrom tvorby krajiny, environmentálnej výchovy a vzdelávania, uskutočňovali v 7 krajských mestách (školenie v Banskej Bystrici sa nekonalo pre nízky počet záujemcov) v termíne od marca 2012 do októbra 2012. Lektorky z MŽP SR a SAŽP COHEM predniesli 4 prednášky vo forme power-pointových prezentácií: NAP GPP v SR na roky 2011 – 2015; Prínosy zeleného verejného obstarávania; Zdroje environmentálnych charakteristík; Dotazník na monitorovanie a hodnotenie úrovne GPP v SR – metodické usmernenie na jeho vyplnenie.

Súčasnou seminára bolo aj *Praktické cvičenie – zadávanie environmentálnych charakteristík v procese GPP*. Lektorky aj formou konkrétnych príkladov a poskytnutím praktického návodu, z akých dokumentov a akým spôsobom môžu obstarávateľia/verejní obstarávateľia získať už „hotové“ environmentálne charakteristiky, ktoré môžu zakomponovať do súťažných podkladov pre verejné obstarávanie, sa snažia účastníkom problematiku čo najviac priblížiť a názorne im ukázať, že riešenie nie je ani mimoriadne zložité ani finančne náročné, aby povzbudili obstarávateľov/verejných obstarávateľov vo využívaní environmentálnych charakteristík a v ich zakomponovaní do verejných zákaziek. Na školeniach sa zúčastnilo v roku 2012 spolu 166 frekventantov.

Vplyv a monitorovanie

Realizácia vzdelávacieho projektu v roku 2012 bola úspešná. Pri vyhodnocovaní plnenia NAP GPP na roky 2007 – 2010 sa konštatovalo, že hoci je GPP dobrovoľný nástroj environmentálnej politiky, zohráva kľúčovú úlohu v snahe EÚ o zdrojovo efektívnejšiu ekonomiku. Pomocou podpory a využívania GPP môžu orgány verejnej moci poskytovať priemyslu podnety na vývoj environmentálne vhodných technológií a produktov. V niektorých sektoroch majú verejní obstarávatelia veľký podiel na trhu (napr. verejná doprava a stavebníctvo, zdravotníctvo a školstvo), preto ich rozhodnutie má významný vplyv.

Za zelenú zákazku je v rámci monitorovania GPP považovaná zákazka, uzatvorená zmluva alebo objednávka, pri ktorej bola požadovaná aspoň jedna environmentálna charakteristika, teda technická špecifikácia, príp. vlastnosť výrobku, služby alebo stavebnej práce, ktorá znižuje negatívny vplyv tohto výrobku, služby alebo stavebnej práce na životné prostredie. Vychádzajúc z európskych smerníc o verejnom obstarávaní (smernica Európskeho parlamentu a Rady 2004/18/ES z 31. marca 2004 o koordinácii postupov zadávania verejných zákaziek na práce, verejných zákaziek na dodávku tovaru a verejných zákaziek na služby a smernica Európskeho parlamentu a Rady 2004/17/ES z 31. marca 2004 o koordinácii postupov obstarávania subjektov pôsobiacich v odvetviach vodného hospodárstva, energetiky, dopravy a poštových služieb) a zákona č. 25/2006 Z. z. o verejnom obstarávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov možno environmentálne charakteristiky využiť v priebehu celého procesu verejného obstarávania. V roku 2012 uplatnilo princípy GPP začleňovaním environmentálnych charakteristík do verejného obstarávania 223 subjektov, čo predstavuje 82,3 % vyhodnocovaných inštitúcií a organizácií. 48 subjektov (17,7 %) nerealizovalo zelené verejné obstarávanie.

Semináre sa konali vo všetkých krajských mestách (Trnava 2013)

Foto: Dobromila Babková

Foto: Dobromila Bobková

SAŽP sa organizačne aj lektorsky podieľa na vzdelávaní k zelenému verejnému obstarávaniu (na snímke Ing. Zuzana Baranovičová, Bratislava 2013)

Využitím ich kúpnej sily na výber environmentálne vhodných výrobkov, služieb a stavebných prác, je možné výrazne prispieť k trvalo udržateľnej výrobe a spotrebe. Na splnenie týchto cieľov je potrebné, aby všetci účastníci procesu verejného obstarávania boli informovaní, k čomu má prispieť aj vzdelávanie v oblasti GPP.

V rámci monitorovania a hodnotenia úrovne GPP v SR za rok 2012, ktoré uskutočnilo MŽP SR v spolupráci so SAŽP COHEM v období od februára do apríla 2013 a v rámci ktorého rozoslalo spolu 450 dotazníkov jednotlivým subjektom, ktoré spadajú pod uznesenie vlády SR č. 22/2012, sa dospelo k týmto záverom:

1. Medziročne vzrástol Indikátor 1: podiel počtu zelených zákaziek (zákaziek, v ktorých boli uplatnené environmentálne charakteristiky) na celkovom počte zákaziek vo verejnom obstarávaní z 2,1 % v roku 2011 na 5,0 % v roku 2012, teda o 2,9 percentuálneho bodu (ďalej „p. b.“).

2. Medziročne poklesol indikátor 2: podiel hodnoty zelených zákaziek na celkovej hodnote zákaziek vo verejnom obstarávaní o 21,6 p. b., a to najmä výrazným poklesom indikátora 2 u ÚOŠS a ich podriadených organizácií (- 35,8 p. b.), ale aj poklesom u miest a samosprávnych krajov (- 13,6 p. b.) a u obstarávateľov (- 15,4 p. b.).
3. Indikátor 1 tak dosiahol priemernú úroveň 5,0 % a indikátor 2 dosiahol priemernú úroveň 20,6 %.
4. Zistené údaje teda preukázali, že sa sice obstarávalo viac zelených zákaziek čo do počtu, ale v nižších finančných objemoch, čo mohlo byť spôsobené hospodárskou recesiou.
5. Najčastejšie uplatňovanými environmentálnymi charakteristikami bolo environmentálne nakladanie s odpadom (22,6 %) a zníženie spotreby energie (22,0 %).
6. Najvyšší podiel zákaziek z hľadiska finančného limitu dosiahli zákazky s nízkou hodnotou (72 %).

Výzvy pre budúce obdobie

Projekt vzdelávania, realizovaný v roku 2012, sa po malých úpravách realizoval aj v roku 2013, keďže dovtedy sa vyškolila iba časť obstarávateľov a verejných obstarávateľov. V roku 2013 sa na ôsmich seminároch vyškolilo spolu 189 účastníkov. Nadálej sa budú semináre organizovať v krajských mestách bezplatne. Prednášaná problematika sa priebežne inovuje, takže účastníci dostávajú aktuálne informácie, ktoré im pomôžu pri uplatňovaní GPP v rámci svojej pôsobnosti. Harmonogram vzdelávania nájdete na Enviroportáli (www.enviroportal.sk). Na tomto webovom portáli sa budú uverejňovať, okrem konkrétnych termínov vzdelávacích aktivít, aj pozvánky a prihlášky na semináre, ktoré sa budú konať v roku 2014.

Záverom

Vzdelávanie v oblasti GPP je vítanou a veľmi dobrou formou pomoci inštitúcii/úradu, ktorý chce vo svojej pôsobnosti zaviesť a udržiavať zelené verejné obstarávanie, pretože absolvovanie seminára poskytne obstarávateľovi/verejnému obstarávateľovi praktický návod na odpovede na základné otázky:

Prečo riešiť túto oblasť (GPP) v rámci verejného obstarávania – **PREČO?**

Hlavné zásady a spôsoby uplatňovania GPP – **V AKÝCH RÁMCOCH?**

Postup zavedenia a realizácie GPP vo verejnom obstarávaní – **AKO?**

Ing. Soňa Záhoranová

Ministerstvo životného prostredia SR

EIONET spája

Európska environmentálna agentúra

Návšteva sa konala na základe spolupráce s Európskou environmentálnou agentúrou (EEA) a členstva v sieti EIONET (European Environmental Information and Observation network), ktorá združuje organizácie členských a spolupracujúcich krajín EEA. Tvoria ju samotná EEA a sieť približne 1 500 odborníkov z 39 krajín a 400 inštitúcií, zaoberajúcich sa otázkami životného prostredia a environmentálnymi informáciami. Základom siete je inštitucionálna spolupráca a angažovanosť jednotlivcov z národných ohniskových inštitúcií. Krajiny využívajú vzájomnú výmenu informácií, odborných poznatkov, a to najmä v otázkach budovania národných kapacít, zberu environmentálnych informácií, naplňaní reportinových povinností, organizačnom zabezpečení výkonu voči EEA a hľadani možností spoločných projektov. SAŽP reprezentoval generálny riaditeľ Martin Vavřínek, kolektív odborných pracovníkov SAŽP a kolegovia zo spolupracujúcich inštitúcií, ktorí sú členmi národnej siete EIONET. Za európske tematické centrá bol prítomný Ľuboš Halada z Ústavu krajinskej ekológie SAV v Bratislave. Predmetom študijnej návštevy boli prezentácie oboch inštitúcií – SAŽP ako organizácie, ktorá je členom EEA od roku 2001 a KEPA ako spolupracujúcej inštitúcie EEA.

Výmena skúseností počas študijnej návštevy odborníkov na environmentálnu problematiku z Kosova sa uskutočnila 18. – 19. novembra 2013 v Slovenskej agentúre životného prostredia. Delegáciu zástupcov Kosovskej agentúry životného prostredia (KEPA) viedol výkonný riaditeľ prof. Ilir Morina, riaditeľ reportingu Rizah Hajdari a Mimoza Hyseni, ktorá zastáva pozíciu národného kontaktu na zabezpečenie povinností voči EEA.

Zástupcovia KEPA sa zoznámili s činnosťou slovenského Národného ohniskového bodu pre EEA, vybraných tematických národných referenčných centier, s praktickými výsledkami z projektovej činnosti a skúsenosťami z pôsobenia v konzorciu európskych tematických centier. Odborné prezentácie sa týkali územnej ochrany, biologickej rozmanitosti, siete NATURA 2000. Z oblasti environmentálnych informačných systémov odzneli príspevky k implementácii smernice INSPIRE na národnej úrovni, predstavený bol národný geoportál, systém environmentálnych indikátorov a správa o stave životného prostredia. Z projektovej činnosti sa zástupcovia KEPA zoznámili s manažmentom a informačným systémom environmentálnych záťaží a projektom EEA o verifikácii údajov krajinskej pokrývky.

Dobrym príkladom environmentálnej praxe a výroby bola návšteva akciovej spoločnosti Confal, ktorá je najväčším recyklátorom hliníka na Slovensku a renomovaným európskym výrobcom vysokokvalitnej hliníkovej zliatiny pre zlievanie hliníka a raštinových prípravkov pre oceliarsky priemysel. Súčasťou návštevy bola aj exkurzia Španej Doliny.

Na podujatí sa zúčastnili (zľava) Katarína Kosková (NFP SAŽP), Mimoza Hyseni (KEPA), Ilir Morina (KEPA), Martin Vavřínek (SAŽP), Radoslav Považan (ŠOP SR), Rizah Hajdari (KEPA), Ján Černecký (ŠOP SR)

V budúcnosti je možné očakávať, že krátka študijná návšteva, zameraná predovšetkým na výmenu skúseností a prezentáciu činnosti, vyústi do bližšej, konkrétnej spolupráce, ktorej výsledky budú prínosom pre obidve inštitúcie a predovšetkým pre životné prostredie.

Katarína Kosková, Národný ohniskový bod pre spoluprácu s EEA
Slovenská agentúra životného prostredia